

АВДЕЙ КАРГИН ИДВАЩИТЕ НАСРЕЩА

Превод от руски: Катя Димитрова, 1986

chitanka.info

Алексей Петрович Бажулин долепваше последното картонено кубче. Няколко десетки, вече изсъхнали, се търкаляха разпилени по масата. На стените им с флумастер старателно бяха изписани букви — на всяка стена по една. С такива кубчета първокласниците се учат с буквите да съставят думи. Бажулин нямаше свои деца, но с чуждите му се налагаше да се занимава всекидневно. Събитието, което накара Алексей Петрович да се заеме с тази къртовска работа, се случи именно по тази причина. Когато провеждаше урок в десети „А“, ученикът Балтусов (когото Бажулин наричаше Оболтусов^[1]) разказа, че уж видял в научнопопулярен филм следната сцена: тригодишно дебелаче изсипвало от кофичка кубчета с букви, които, разпръсквайки се, образували Пушкиновия стих: „Аз помня онзи миг чудесен“.

— Глупости, филмов трик — авторитетно заяви учителят.

— Но по принцип такова нещо е възможно — възрази Балтусов.

Тогава в класа се разпали страстен спор. Какво ли не измисляха разгорещените глави. Спирайки шума с властно движение на ръката си, Бажулин започна да разказва за нашия вероятно организиран свят. Той припомни Клаузиус и Болцман, Гибс и Шенон, разказа за знаменитата идея за „топлинната смърт на Вселената“, по повод на която бяха разбити толкова много теории.

— А защо са нарекли тази смърт топлинна? — раздаде се глас от „камчатка“.

Бажулин напипа с поглед питащия от последния ред и отвърна:

— Защото теорията за равновесните процеси е била разработена най-напред за топлината. Тъкмо Клаузиус обърнал внимание на простия факт, че топлината свободно преминава от горещото тяло към студеното, но никога не потича обратно. Фактически това е и знаменитият природен закон — второто начало на термодинамиката. По-късно беше дадена вероятностна интерпретация на този закон: нарушенията му са възможни, но са крайно малко вероятни. Английският физик Джинс измислил даже такъв нагледен пример: върху нажежената печка поставят чайник с гореща вода; в резултат на вероятностната флуктуация топлината изтича от чайника към печката, от което водата в чайника замръзва, а печката се нагрива още по-силно. Интересното е, че по принцип такова чудо е възможно. Само че ако пресметнем вероятността на това събитие, ще се получи, че такова нещо може да стане веднъж на милиард милиарда милиарда години.

— Нищо, ще изчакаме — каза Балтусов.

Някой се изхили.

— Хайде сега да помислим — невъзмутимо продължи Бажулин — възможно ли е, разпилявайки наслуки, да речем, буквите от наборната каса, да получим някакъв смислен текст? Небрежно да подхвърлим буквичките и съвсем случайно да получим някакъв изящен сонет или готовото решение на задачата, която ви измъчва. По принцип е възможно. Само че вероятността за това... практически е нула. Иначе поетите и учените отдавна биха захвърлили тежкия творчески труд и ще оставят компютъра да работи вместо тях. Не, братлета, за да се получи нещо смислено, организирано, подредено, трябва да хвърлиш всички сили. Редът не възниква от само себе си. А виж безредието — да. Защото безредните състояния са напълно вероятни. А в света се реализират само най-вероятните ситуации. Това е все същият природен закон. И така ние с вас се добрахме от друга страна до второто начало на термодинамиката, чието неумолимо действие се проявява навсякъде — и в сферата на нашето мислене, и в художествената литература, и в телефонните и телеграфни линии, и...

— Ах, как е възможно? — изписка Галя Зимина.

— Ще ви приведа примера на френския физик Брилюен. Да допуснем — казва той, — че изпращам на колегата си по телефона текста на теоремата, която съм доказал вчера. Напълно е възможно поради преплитане на линиите до него да стигне толкова изопачено съобщение, че доказателството да му се стори неубедително... Само че никога не може да се случи, аз да изпратя телеграма „Ето теоремата, която ми се струва правилна, но която никак не мога да докажа“, а в резултат на все същите смущения и изопачения колегата да получи точно доказателство.

— Почакайте, Алексей Петрович, та веднъж е имало такъв случай — възкликна всезнаещата Галя Арутюнова.

— Той пък какъв е? — вдигна вежди учителят.

— Тъкмо е свързан с телефона. Изпратили по някакъв начин на Александър Бел съобщение, че един немец се опитал с помощта на електричество да предаде звук на разстояние, но нищо не станало. Съобщението дошло изопачено, при това на немски, който Бел не знаел добре. Така той узнал, че някой успял да предаде „звук“ по

проводник. Бел страшно се ядосал, че той не е първият, и... изобретил телефона.

— Виждаш ли, Галя — Бажулин беше малко смутен, — спомням си, че такова нещо е имало. Но това съвсем не е същият случай. Тук е изиграла роля психологията на изобретателя, което е нещо като спортната завист. И въобще...

— Не, Алексей Петрович — каза Балтусов, — каквото и да казвате, такова нещо трябва да се провери самостоятелно.

— Добре — изведнъж кротко се съгласи учителят, — ще проверим.

Той действително реши да не умува, а да направи опит с кубчета. Ще накарам — мислеше си той — Оболтусов да хвърли кубчетата поне сто пъти. Не, хиляда! Тогава ще видят те какво значи случайни процеси.

Бажулин сложи готовите кубчета в голяма пластмасова чаша, закри я с длан и я разтърси няколко пъти, след което, сякаш проверяваше сигурността на случайните процеси, я обърна върху масата. И се вцепени. Пред него, извивайки се леко като змия, лежеше следното изречение:

ДРАВЕЙТЕ ХВЪРЛЕТЕ МОЛЯ О В

На Алексей Петрович чак стъклата на очилата му се изпотиха. Виж ти чудо! — помисли си той. Ако кажеш на някого, няма да повярва. Той се вглеждаше и препрочиташе змията-изречение, докато схвана смисъла. Тоест как така хвърлете О В? Може би още веднъж? Като че ли някой го моли. Би било жалко да развали такова чудо, обаче, като се намръщи леко, бавно започна да събира кубчетата в чашата. След като я разтърся внимателно с плавно движение, изсипа съдържанието.

НЕ СЕ ПЛАШЕТЕ ДОБАВЕТЕ БУКВ И ПРОДЪЛЖ ВЪРЛЯТЕ

Ай, ай, ай, помисли Бажулин, това вече няма нищо общо с теорията на вероятностите. Само спокойствие. Само спокойствие. Да добави букви? Добре, ще добавим. Кой не достигат? „Б“, „й“, няколко гласни. Треперейки, залепи още няколко криви кубчета, написа на стените им букви, хвърли „новаците“ в чашата при другите и ги изсипа на масата. Получи се изречението:

ВИЕ МОЖЕТЕ ДА СЪСТАВИТЕ ОТ БУКВИТЕ ВЪПРОС

Преодолявайки вцепенението си, състави от същите кубчета:

КАК СТАВА ТОВА

Събра ги бързо в чашата, след това ги изсипа:

ТЕЗИ ДУМИ СЪСТАВЯМ АЗ ОРЕНО

Алексей Петрович попита:

КЪДЕ СТЕ ВИЕ

Отговорът беше следният:

АЗ СЪМ СЪЩЕСТВО КОЕТО ЖИВЕЕ В НАСРЕЩНОТО
ВРЕМЕ

Учителят почувствува как челюстта му неволно увисна. Той състави от кубчетата въпроса:

НЕ РАЗБИРАМ КЪДЕ СЕ НАМИРАТЕ

Невидимият събеседник отвърна:

В СЪЩОТО ПРОСТРАНСТВО В КОЕТО ВИЕ НИЕ СЕ СЪС

Бажулин се досети, че изречението не е завършено, и хвърли
отново:

ТОИМ ОТ СЪЩИТЕ АТОМИ НИЕ ВИЖДАМЕ СЪЩОТО
НЕБЕ КОЕ

Тогава Алексей Петрович състави следното изречение:

ТРУДНО Е ДА СЕ ПОВЯРВА НЕВЪЗМОЖНО Е ДА СЕ
ПРЕДСТАВИ

Орено отговори:

РАБОТАТА НЕ Е ВЪВ ВЯРВАНЕТО НАДЯВАМЕ СЕ НАШИТЕ
ТЕКСТОВЕ ДА ВИ УБЕДЯТ ВЗЕМЕТЕ МОЛИВ И ЗАПИСВАЙТЕ И
ПО ЧЕСТО ХВЪР

Това е идея, помисли Бажулин, трябва да се записва, иначе след това няма да си го спомни. Той отвори бележник, взе със зъби химикалка, след това припряно състави:

АЗ СЪМ ГОТОВ КАК И КОГА ВИЕ СЪСТАВЯТЕ ДУМИТЕ

Събра кубчетата в чашата и ги хвърли:

КОГАТО ВИЕ ПРОЧИТАЙКИ СЪБИРАТЕ БУКВИТЕ В
ЧАШАТА ТЪЙ КАТО НАШЕТО ВРЕМЕ ТЕЧЕ В ОБРАТНА ПОСОКА
ЗА НАС ТОВА СЪОТВЕТСТВУВА НА НАРЕЖДАНЕТО ИМ ВЪРХУ
МАСАТА НЕ ЗАБРАВЯЙТЕ ЧЕ ЗА ВАС „СЛЕД“ ЗА НАС Е „ПРЕДИ“
НИЕ ПИШЕМ А СЛЕД ТОВА ВИЕ ЧЕТЕТЕ СЛЕД ТОВА НИЕ
ВИЖДАМЕ КАК КУБЧЕТАТА СКАЧАТ В ЧАШАТА КОГАТО ВИЕ
СЪСТАВЯТЕ ТЕКСТА НИЕ ГО ПОЛУЧАВАМЕ КАТО СЛУЧАЙНО

РАЗПИЛЯВАНЕ НО НИЕ ЗНАЕМ ЦЕНАТА НА ТАКАВА
СЛУЧАЙНОСТ НИЕ СМЕ СЕ ГОТВИЛИ ЗА ТОЗИ РАЗГ

Учителят попита:

ОТКЪДЕ ЗНАЕТЕ НАШИЯ ЕЗИК

Разпилените кубчета отговориха:

НИЕ ВЕЧЕ ИМАХМЕ КОНТАКТИ С ВАШЕТО ВРЕМЕ

Въпрос:

НО КАК РАЗБРАХТЕ ЧЕ АЗ СЕ ГОТВЯ ЗА ОПИТИ С
ХВЪРЛЯНЕ НА БУКВИ

Отговор:

ТОВА Е ДЪЛГА ИСТОРИЯ НЕ СПИРАЙТЕ ДА ХВЪРЛЯТЕ И
ВИЕ ЩЕ НАУЧИТЕ МНОГО БЪРЗАЙТЕ ОСТАВА НИ САМО ЕДИН
ЧАС

И през целия този час Алексей Петрович хвърляше кубчета и
записваше в бележника. Хвърляше и записваше.

Трябва много неща да ви разкажа, пишеше Орено, и да ви
запозная с нашия свят. За вашия ние вече знаем достатъчно. Вие
питате откъде знаем за вашите опити с кубчетата. Ние знаехме за тях
отдавна. Още преди сто и четиридесет години. За вашия свят, за
вашето време това означава след сто и четиридесет години. Именно
тогава жителите на вашия свят ни разказаха за този контакт и за
вашите записки. Удивително е, че аз предварително знам този текст,
който ви предавам сега. За вас той е откритие. Ние с вас като че ли се
движим с насрещни влакове. Познато ли ви е това? С бясна скорост
край вас преминава влак. Кой е в него? Мярка се прозорец и изчезва.
За нищожна частица от време не е възможно да се свържеш с
насрещния непознат. Но нашите влакове са дълги, безкрайно дълго те
се плъзгат един край друг и се оказва, че веднъж на сто и четиридесет
години може да се надникне в прозореца. По-точно — да се разменят
текстове. Всеки сто и четиридесет години в продължение на един час
нашите два свята се движат бавно по успоредни криви. В този кратък
промеждутък възниква възможност да се повлияе на случайните
процеси на насрещното време. Тук се получава и възможност за
контакт. Важното е именно в това време някой да прави опити със
случайни процеси, тъй като отклоненията от вероятното очакване
носят информация.

Сто и четиридесет годишната периодичност у нас е получила название Малкото колело на времето. Предполага се, че съществува и Голямо колело — около две хиляди години. Но неговите свойства засега са слабо изследвани. Повтарям, за вашия опит ние знаехме предварително. Но нямаме сведения за следващия контакт — след сто и четиридесет години по вашето време. А ние много бихме искали да знаем кой, къде и как ще провежда подобни опити. Кажете, не са ли се запазили във вашата история такива сведения?

Алексей Петрович беше принуден да отговори отрицателно.

Много жалко, каза събеседникът от насрещното време. Сега запишете сведенията за нашия бъдещ контакт. По вашия календар той ще се състои на 27 май 2125 година от 18 часа и 11 минути до 19 часа и 14 минути в Главния изчислителен център на град Калуга. Известно ни е, че през 2107 година в Калуга ще бъде създаден Специален комитет за подготовка на контакта. Непосредствено преди контакта ще бъде създаден методът Карлова планина с използване на компютри от системата „Сиктивкар–6“. Този контакт ще доведе (при нас вече е довел) до обмен на значително количество информация и ще изиграе голяма роля в живота на нашите цивилизации. Самото прозорче в Малкото колело може да се смята за процеп между световете, през който се просмуква ентропия. Знаете ли какво е ентропия?

Аз ли не знам, отвърна усмихвайки се Бажулин, това е мярка за хаоса, упадъкът, мъртвото равновесие.

Да, именно, пишеше Орено. Та ето в нашия свят тя самопроизволно намалява. Това прави нашия живот съвсем различен от вашия. Нашият свят е удивителен от ваша гледна точка.

Чайниците върху нашите печки обикновено замръзват. Чирените от само себе си се нареждат и стават гърнета. Дворци и храмове възникват сякаш изпод вълшебна пръчка съвсем не там, където е необходимо, и понякога губим много сили, за да ги разпределим.

Нашият свят ни дарява с толкова много чудеса, продължаваше невидимият събеседник, че ние тъгуваме за най-обикновените събития, и губим много енергия, за да ги пресъздадем. Всъщност те са чудеса за нас. За съжаление не мога да ви запозная с произведенията на нашите художници, поети, учени — това е въпрос на бъдещи контакти.

— И така, трябва ли на всички да разкажа за вас? — попита Алексей Петрович.

Непременно, пишеше Орено, вашата информация ще бъде решаваща за контакта ни след сто и четиридесет години. Крайно плодотворен контакт и вече подробно описан от нашите историци.

— Ще направя това — обеща Земянинът, след което за секунда се замисли. — Ами ако не ми повярват? Какви доказателства имам? Само листчетата с моите драсканици.

— Щом контактът се е състоял и тъй като той вече е факт за нашата история, значи ще ви повярват. А какви доказателства са ви необходими?

— Е, не знам, нещо такова... някакви сведения... Ето идея! Известно ли ви е доказателството на теоремата на Ферма? Онази теорема за корените на уравненията от n -та степен.

— Интересува ли ви този въпрос? — написа Орено. — Добре, сега ще попитам в информационния център. Почакайте минутка.

Алексей Петрович нетърпеливо изчака тридесет секунди и хвърли буквите. Те хаотично се разпиляха. Леко изплашен, той хвърли още веднъж. След това още. На третия път се подреди изречението: **ЗАПИСВАЙТЕ ДОКАЗАТЕЛСТВОТО ХИКС НА СТЕПЕН ЕН ПЛЮС ИГРЕК В**

Учителят притаи дъх. Отново хвърляше кубчета и бързо записваше. От възбуда нищо не разбираше и сляпо копираше текста. За математиката отиде малко повече от страница. Завършвайки писането и подсвирквайки си възторжено, Бажулин написа:

БЛАГОДАРЯ ТОВА Е ПОТРЕСАВАЩО

— Няма защо — отвърна Орено, — ще се радваме, ако това ви помогне. Впрочем ние получихме доказателството от вас, преди сто и четиридесет години... тоест след. Остана ни малко време.

Алексей Петрович набързо състави:

ЖЕЛАЯ ВИ ВСИЧКО НАЙ ХУБАВО

Събра бързо кубчетата и хвърли. Прочете.

И НА ВАС

Останалите кубчета лежах в безпорядък. Бажулин се облегна на стола, изтри челото си и се загледа неவிждащо през прозореца. Беше душно майско утро.

* * *

Равномерното и благопристойно съществуване на съветника от Фрайбургския градски съвет Георг Напелбаум от известно време беше смутено от зародилата се в него пагубна страст. Съветникът играеше. Ето и през тази вечер на 11 май хиляда осемстотин четиридесет и пета година краката му сами го носеха към кръчмата „Рогът на Амалтея“, където вече се измъчваха в очакване постоянните партньори на съветника — аптекарят Йоахим Лемел и мелничарят Рихард Мис, на когото почитеният баща на града дължеше повече от четиридесет талера. Като се спусна по изтритите бели стъпала, той наведе глава и се мушна в бирения полумрак.

— Хер Напелбаум, насам — изрева мелничарят, тръскайки чашата със заровете.

— О, на ваше разположение съм — каза съветникът, сядайки на табуретката.

Аптекарят сложи на масата купчинка монети. Играта започна.

— Хер Напелбаум, ваш ред е.

— Благодаря, хер Мис. — Съветникът пое чашата и с небрежно движение изсипа заровете. Излязоха две единици. Съветникът побледня от досада. Следващия път хвърли аптекарят. Излязоха му две двойки.

— Ако ще е така, аз трябва да имам две тройки — каза мелничарят и хвърли заровете. Паднаха две тройки. Мелничарят озадачено огледа партньорите си и събра залога.

Заровете продължаваха да падат по двойки. Ту излизаха четворки, ту единици, ту шестици, при което по-голямата част от шестиците хвърляше съветникът Напелбаум. Би могло да се замисли човек над странното поведение на заровете, но на играчите не им беше до това. Наличните пари скоро свършиха и преминаха на разписки. Съветникът беше червен от възбуда и от бира.

— Хер Напелбаум, вие сте вълшебник — възкликна аптекарят.

— Иска да ни разори — сумтейки тежко, каза Рихард Мис.

Съветникът не отговаряше. Звънът на талерите го зашеметяваше.

— Виж ти — подсвирна приближилият се кръчмар, — как само мята шестиците.

— Не мога повече, тези зарове побеснях — с плачлив глас зави аптекарят. — Излизам от играта.

— Това е ръката на провидението. Такова нещо се случва веднъж на сто години — мърмореше съветникът Напелбаум. Дишайки шумно, той броеше печалбата. Оказаха се повече от шестстотин талера.

Така завършиха за „идващите насреща“ контактите със земяните през прозорчето на Малкото колело на времето. Но за Земята това беше само началото.

* * *

Професор Мишкутин с трепереща ръка набра номера.

— Извикайте академик Кунидин. Антон Леонидович? Здравейте, Меркурий Герасимович ви безпокои. Защо гласът ми трепери ли? Работата е изключително важна. Ще ви разкажа нещо необикновено... Да, да, вече се успокоих. При мен дойде един бивш мой студент. И знаете ли какво ми донесе? Боя се дори да го кажа. Доказателство на Великата теорема на Ферма... Ей богу, не ви разигравам. Тук е такава суматоха. Цялата катедра гледаше. Блестящо, безукорно доказателство. Ето и Бескин смята така... Сега ще ви изпратя някого. Не, по-добре аз сам ще дойда. И автора ли да взема? Виждате ли, Антон Леонидович, с него нещо не е наред. Нещо не е на себе си. Казва, че това доказателство не е негово. Чие? Там е цялата работа. Уж от извънземен свят са му го изпратили... И аз съжалявам. Мислите, че ще му мине ли? Преуморил се е? Разбира се, след такова нещо човек може за известно време да откачи. Бескин също изпадна в истерия. Как, казва, аз не съм се досетил. Идвам, идвам.

[1] Оболтус — на руски означава глупак (бел.пр.) ↑

Публикувано във вестник „Орбита“, броеве 32,33,34/1986 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.